

Framtagen av: Medicinskt ansvariga	Sökord i diariet: Sammanhållen Journalföring	Fastställt år: 2013-02-07
Fastställt av: Medicinskt ansvariga	Diarienummer: VON F 2017/00217 003	Revideras: Kontinuerligt

Sammanhållen journalföring

- Nationell patientöversikt NPÖ
- Information och inhämtande av samtycke

Inledning	3
Patientdatalagen	3
Patientjournal	3
Inre sekretess – inom vårdgivarens verksamhet	4
Sammanhållen journalföring	4
Nationell patientöversikt (NPÖ) - Direktåtkomst till information hos annan vårdgivare	4
Patientens inflytande vid sammanhållen journalföring	5
Leverera information till NPÖ	5
Samtycke	5
Patientens möjlighet att begränsa elektronisk åtkomst	5
Spärr	5
Nödrätt	6
Ta del av information från NPÖ	7
Samtycke	7
Inte beslutskompetenta - vuxna	9
Barn	10
Ansvar	10
Egenkontroll och kvalitetssäkring	11
Ordlista	12
Referenser	13

Inledning

Hälso- och sjukvården har genomgått stora strukturförändringar och antalet vårdgivare är idag fler än för bara några år sedan. Det innebär att antalet yrkesutövare som involveras i vården av en enskild patient ökat. De ändrade förutsättningarna för hur vården bedrivs ställer nya krav på såväl information till patienter och möjlighet för vårdgivare att få ta del av uppgifter om patienter över vårdgivargränser.

Sedan år 2006 har staten och huvudmännen arbetat gemensamt med Nationell eHälsa – En strategi för tillgänglig och säker information inom vård och omsorg. Målet med arbetet är att förbättra informationshanteringen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till gagn för individen, personalen och beslutsfattare inom hela sektorn. Samordningen av vårdinsatser kan underlättas och en helhetsbild av patienten ger ett bättre beslutsunderlag för diagnos, behandling och uppföljning. Samtidigt som patientens inflytande över sin vård stärks.

Patientdatalagen

Patientdatalagens (PDL 2008:355), syfte möjliggör att informationshanteringen inom hälso- och sjukvården organiseras så att den tillgodoser patientsäkerhet, god kvalitet och samtidigt främjar kostnadseffektivitet. Lagen tydliggör att personuppgifter ska utformas och behandlas så att patienters integritet respekteras och att dokumenterade personuppgifter hanteras och förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Patientdatalagen, ger vårdgivare - landsting, kommun samt privata vårdgivare – rätten att via sammanhållen journalföring ta del av uppgifter som finns i en patients journaler hos andra vårdgivare, oberoende av var patienten sökt vård.

Patientjournal

Vid vård av patienter ska det föras en patientjournal. Syftet med patientjournalen är att bidra till en god och säker vård av patienten.

En patientjournal är en informationskälla för

- patienten,
- uppföljning och utveckling av verksamheten,
- tillsyn och rättsliga krav,
- uppgiftsskyldighet enligt lag,
- forskning.

Inom kommunal hälso- och sjukvård är legitimerade yrkesutförare och de som är särskilt förordnande att utföra vissa hälso- och sjukvårdsuppgifter skyldig att föra patientjournal. Den som för patientjournal ansvarar själv för sina uppgifter i journalen.

Inre sekretess – inom vårdgivarens verksamhet

De som arbetar inom Vård- och omsorg, Norrköpings Kommun får ta del av patientuppgifter endast om en vårdrelation finns eller av annat skäl behöver uppgifterna för sitt arbete inom hälso- och sjukvården som bedrivs inom verksamheten.

Lokal instruktion:

Vård – och omsorg, Norrköpings Kommun är ansluten till HSA- katalogen. Vilket är en nationell elektronisk informationskatalog som styr behörigheter och via medarbetaruppdraget ger rättigheter till åtkomsten i NPÖ. Ansvarig person för HSA- katalogen finns på IT- enheten.

I HSA – katalogen lagras information om; vårdgivare, vårdenhet/områdesnivå, ansvariga verksamhetschefer, medarbetaruppdrag och personposter.

Verksamhetschefen/ delegerad person för vårdenheten ansvarar för vilka medarbetaruppdrag som skapas och vilka personer som tilldelas respektive uppdrag.

Hur administrering av medarbetaruppdrag går till beskrivs i särskild rutin från HSA- ansvarig, IT- enheten.

Sammanhållen journalföring

En sammanhållen journalföring ger vårdgivare möjlighet, efter patientens samtycke, att läsa journaluppgifter elektroniskt från olika vårdgivare. Syftet är att vårdpersonal vid behov ska kunna få en mer heltäckande bild av patientens vårdhistorik och vårdbehov vilket bidrar till att en god och säker vård kan ges snabbare.

Sammanhållen journalföring, via den Nationella patientöversikten, införs successivt över hela Sverige både inom landsting, kommuner och privata vårdgivare.

Nationell patientöversikt (NPÖ) - Direktåtkomst till information hos annan vårdgivare

Nationell Patientöversikt är ett nationellt IT-stöd som gör det möjligt för vårdpersonal att med patientens samtycke ta del av journalinformation som dokumenterats hos andra vårdgivare.

Som namnet antyder är Nationell Patientöversikt en översikt av en patients uppgifter från flera journalsystem och inte en stor komplett journal. Exempel på information som

ses i översikten är diagnoser, ordinerade läkemedel, planerade och genomförda kontakter, laboratoriesvar och journalanteckningar.

Patientens inflytande vid sammanhållen journalföring

Leverera information till NPÖ

Samtycke

Innan uppgifter om en patient görs tillgängliga för andra vårdgivare, ska patienten informeras om vad sammanhållen journalföringen innebär och om patientens rätt att säga nej till direktåtkomst av journaluppgifter.

Det finns inga generella regler för hur informationen ska lämnas till patienten. Varje ansvarig vårdgivare får besluta om lämpliga former som är väl avvägda och anpassade till olika verksamhetsområden. Lagen kräver inget aktivt samtycke från patienten för att uppgifterna ska bli tillgängliga för andra vårdgivare genom NPÖ.

Lokal instruktion:

Vård- och omsorgskontoret, Norrköpings Kommun levererar inte idag uppgifter till NPÖ.

Patientens möjlighet att begränsa elektronisk åtkomst

Spärr

Om en patient motsätter sig att vårdpersonal ska få direktåtkomst, får endast uppgift om att det finns spärrade uppgifter och vilken vårdgivare som har spärrat uppgifterna göras tillgängliga för andra vårdgivare i NPÖ. Övriga uppgifter i aktuell journal ska genast spärras.

Det finns två typer av spärr av journaluppgifter;

- en yttre som hindrar informationsutbyte mellan vårdgivare
- en inre som hindrar informationsutbyte mellan vårdenheter hos samma vårdgivare.

En patient kan när som helst begära att vårdgivaren spärrar journaluppgifter alternativt häva spärr.

En spärr får hävas av en behörig befattningshavare hos vårdgivare, om

- patienten samtycker till det, eller

- patientens samtycke inte kan inhämtas och informationen kan antas ha betydelse för den vård som patienten oundgängligen behöver (nödrätt).

En vårdnadshavare till barn kan inte spärra uppgifter om barnet relaterat till att öka förutsättningarna för personal att upptäcka barn som far illa och bedöma om saken ska anmälas till socialnämnden.

Lokal instruktion:

Önskar en patient spärra eller häva spärr ska patienten själv kontakta den läkare som är ansvarig för aktuellt vårdtillfälle/vårdprocess alternativt vända sig till verksamhetschefen för den vårdenhet där vårdkontakten skett. Har patienten fler journaler på olika kliniker som ska spärras kan en skriftlig begäran göras till Landstingets Personuppgiftsombud, 58191 Linköping, Landstinget i Östergötland.

Har patienten frågor om att spärra journal kan kontakt tas med landstingets Patientkontor på telefon 010-103 22 88

Nödrätt

Om det finns spärrade uppgifter om en patient och det föreligger fara för patientens liv eller att det föreligger allvarlig risk för hälsa, får vårdgivaren om patienten inte kan häva spärran, ta del av uppgift om vilken eller vilka vårdgivare som har spärrat uppgifterna.

Om vårdgivaren med ledning av denna uppgift bedömer att de spärrade uppgifterna kan antas ha betydelse för den vård som patienten oundgängligen behöver, får vårdgivaren begära hos den vårdgivare som har spärrat uppgifterna att denne häver spärran.

Om det finns ospärrade uppgifter om en patient och det föreligger fara för patientens liv eller att det föreligger allvarlig risk för patientens hälsa, får vårdgivaren, om patientens samtycke inte kan inhämtas, ta del av uppgift om vilken eller vilka vårdgivare som har gjort uppgifterna tillgängliga. Om vårdgivaren med ledning av denna uppgift bedömer att de ospärrade uppgifterna kan antas ha betydelse för den vård som patienten oundgängligen behöver, får vårdgivaren behandla de ospärrade uppgifterna.

Lokal instruktion:

Vård- och omsorgskontoret, Norrköpings kommun har hälso- och sjukvårdsansvar upp till sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast.

Ansaret ligger på läkare, om behov finns att häva spärr eller ta del av ospärrade uppgifter utan samtycke, i de situationer då läkare bedömer att fara föreligger för patientens liv eller att allvarlig risk för patientens hälsa kan uppstå.

Ta del av information från NPÖ

För att en vårdgivare ska få behandla uppgifter som en annan vårdgivare gjort tillgängliga genom NPÖ krävs att:

- uppgifterna rör en patient som det finns en aktuell patientrelation med,
- uppgifterna kan antas ha betydelse för att förebygga, utreda eller behandla sjukdomar
- och skador hos patienten inom hälso- och sjukvården,
- uppgifterna rör en patient som det finns eller har funnits en patientrelation med,
- uppgifterna kan antas ha betydelse för att utfärda intyg om vård, och
- patienten samtycker till det.

Lokal instruktion:

Från och med oktober år 2012 har Vård- och omsorgskontoret möjlighet att ta del av uppgifter i NPÖ.

Verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen är ansvarig för att lokala rutiner upprättas och säkra att legitimerad personal

- ger patienten information om sammanhållen journalföring och om rätten att säga nej till direktåtkomst av journaluppgifter
- noterar samtyckesbeslut i journalen
- utses för att regelbundet följa att rutinerna är väl kända och efterlevs.

Samtycke

Ett aktivt samtycke ska alltid inhämtas från patienten och kan gälla för ett enskilt vårdtillfälle eller för en längre period, till exempel under en vårdprocess där patienten har upprepade kontakter med vården.

För att ett giltigt samtycke ska kunna ges krävs att patienten är kapabel att förstå innebörden av vad sammanhållen journalföringen innebär och om rätten att säga nej till direktåtkomst av journaluppgifter.

Lokal instruktion:

I anslutning till att patienten skrivs in i den kommunala hälso- och sjukvården på en vårdenhets ska legitimerad personal inhämta ett samtyckesbeslut från patienten för direktåtkomst av uppgifter från NPÖ.

Av samtyckesbeslutet ska det framgå om det gäller för vårdenheten eller är personligt och kopplat till särskild personal.

Den legitimerade personalen, ska bedöma i varje enskilt fall patientens beslutsförmåga, förmåga att förstå informationen och förmågan att kunna ta ställning till hantering av patientuppgifter enligt sammanhållen journalföring.

Verksamheten har bevisbörd att styrka att patienten fått den obligatoriska informationen om sammanhållen journalföring och getts möjlighet att fatta ett samtyckesbeslut. Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen ska dokumentera patientens samtyckesbeslut om rätten att inhämta uppgifter från NPÖ på två skilda platser i journalen.

- I hälso- och sjukvårdsjournalen under det övergripande sökordet ”Samtycke”. Ett undersökord väljs utifrån patientens beslut/legitimerad personals bedömning.
  - Samtycker inte till NPÖ
  - Samtycker till NPÖ enhet
  - Samtycker till NPÖ personlig

I sökordets löpande textruta ska den legitimerade personalen skriva in

- Samtyckesbeslut har inhämtats.
- I journalens brukarbild under ”Insats”. Alternativ väljs utifrån följande frästext angående NPÖ
  - Samtycker inte till NPÖ
  - Samtycker till NPÖ enhet
  - Samtycker till NPÖ personlig

Verkställighetsperioden anges i markerat fält.

Ett samtyckesbeslut för NPÖ gäller som längst i 3 år. Samtycket kan även gälla för kortare period utifrån förväntad vårdtid eller att patienten själv aktivt ändrar sitt beslut. Ändrat beslut ska dokumenteras i hälso- och sjukvårdsjournalen under sökordet ”Samtycke” och i brukarbilden under ”Insats”.

Inte beslutskompetenta - vuxna

Vuxna personer kan pga. sjukdom eller funktionsnedsättning sakna beslut- och samtyckesförmåga då de inte förstår informationen om vad sammanhållen journalföringen innebär, om rätten att säga nej till direktåtkomst av journaluppgifter och innebörden av ett samtycke.

Lagen ger inte anhörig rätt att ge tillåtelse att behandla journaluppgifter enligt sammanhållen journalföring för dessa patienter.

Lokal instruktion:

Utgångspunkten är respekt för den enskildes rätt till självbestämmande och integritet. Att vara beslutsoförmögen behöver inte vara ett statiskt tillstånd.

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ska alltid göra en individuell bedömning av patientens förmåga att förstå information och kunna ta ställning till personuppgiftsbehandling. Informationen ska anpassas för varje enskild individ och patientens inställning ska efterfrågas så långt det är möjligt.

Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen kan ta hjälp av annan information exempelvis samtal med närstående, god man, förvaltare för att efterhöra vad som är känt om den enskildes inställning. Närstående, god man, förvaltare har ingen formell rätt att besluta i den enskildes ställe men informationen som inhämtas kan vara vägledande.

Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen ska göra en professionell bedömning av vad som är bäst för patienten i frågor som rör vård, behandling och informationshantering och agera utifrån vad som är känt om den enskildes inställning.

Lokal instruktion forts:

Om det finns omständigheter som pekar på att den enskilde hade motsatt sig samtycke till sammanhållen journalföring ska direktåtkomst inte vara tillåtet. Bedömningen dokumenteras i patientjournalen.

Om uppgifter inte kan erhållas från NPÖ hindrar inte sekretess att uppgifter om patienten som behövs för att ge nödvändig vård, omsorg, behandling eller annat stöd, lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården till en annan myndighet inom hälso- och sjukvården eller inom socialtjänsten eller till en enskild vårdgivare eller en enskild verksamhet på socialtjänstens område. Den legitimerade personalen begär i dessa fall analoga patientuppgifter av annan vårdenhet som utför en ”Menprövning” före eventuellt utlämnande.

Barn

Med barn menas åldersgruppen 0- 18 år. Även en underårig kan lämna samtycke alternativt spärra uppgifter om patienten förstår informationen om vad sammanhållen journalföringen innebär, om rätten att säga nej till direktåtkomst av journaluppgifter och innebörden av samtycke. En individuell mognadsbedömning måste göras i varje enskilt fall. Även mindre barn kan i vissa fall anses ha besluts- och samtyckeskompetens, samtidigt som ungdomar kan ha varierande beslutskompetens.

En vårdnadshavare till barn kan varken samtycka eller spärra uppgifter om barnet. Bakgrunden till detta är att öka förutsättningarna för personal att kunna upptäcka barn som far illa och bedöma om saken ska anmälas till socialnämnden.

Lokal instruktion:

Den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen, bedömer i varje enskilt fall patientens mognad och beslutsförmåga, förmågan att förstå informationen och förmåga att kunna ta ställning till hantering av patientuppgifter enligt sammanhållen journalföring.

Uppfattar den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen att patienten har beslutsförmåga ska samtyckebeslut inhämtas på samma sätt som för en vuxen. Om barnet inte bedöms moget att ta ställning får den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen inhämta tillgänglig journaldokumentation i den sammanhållna journalföringen om barnet har behov av vård.

Den legitimerade personalen dokumenterar samtyckesbeslutet om rätten att inhämta

uppgifter från NPÖ i ”brukarbilden” under ”Insats” samt under ”Samtycke” i patientens journal enligt samma rutin som för - Samtycke vuxna.

Ansvar

Vård- och Omsorgsnämnden

Vård och omsorgsnämnden är den juridiska vårdgivaren för kommunens hälso- och sjukvård. Vårdgivaren är ytterst ansvarig för att det finns direktiv och instruktioner för att följa lagar och föreskrifter kring sammanhållen journalföring och inhämtande av samtyckebeslut.

Medicinskt ansvarig

Har det övergripande ansvaret att tillse att sammanhållen journalföring och inhämtande av samtyckebeslut sker utifrån lagar och föreskrifter

och upprättar där av direktiv och instruktioner. Medicinskt ansvarig har det övergripande ansvaret att tillse att direktiv och instruktionen efterlevs.

Verksamhetschef/Områdeschef

Har det övergripande ansvaret att direktiv och instruktioner kring sammanhållen journalföring och inhämtande av samtyckebeslut är kända och efterlevs inom sitt verksamhetsområde.

Verksamhetschefen är ytterst ansvarig i verksamheten att ansvariga personer utses för att fortlöpande följa att samtyckesbeslut finns dokumenterade i samtliga patienters journal. I ansvaret ligger att tillse att verksamheten håller de etiska frågorna kring information och inhämtande av samtycke aktuella och ansvarar för att kompetens kring sammanhållen journalföring upprätthålls inom verksamheten.

Legitimerad Hälso- och sjukvårds Personal

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ska genom sitt egenansvar säkra följsamheten till direktivet och instruktionen för information om sammanhållen journalföring och inhämtande av samtycke.

Legitimerad personal utses som ansvariga att enligt lokal rutin följa att information ges till patienter om sammanhållen journalföring och att samtyckes beslut finns dokumenterade i journalen.

Egenkontroll och kvalitetssäkring

- Verksamhetschef har ansvar för att all legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal har kännedom om och har följsamhet till direktiv och instruktion ”Sammanhållen journalföring, - Nationell patientöversikt NPÖ,- information och inhämtande av samtycke”
- Verksamhetschef ansvarar för att legitimerad personal inhämtar samtyckebeslut från samtliga patienter inom vårdenheten i anslutningen till inskrivningen i den kommunala hälso- och sjukvården.
- Verksamhetschefen ansvarar för att legitimerad personal endast söker uppgifter ur patientjournal där det finns ett samtyckesbeslut om direktåtkomst dokumenterat i journalen i samband med en vårdrelation.

- Verksamhetschef ansvarar för att ansvariga inom vårdenheten utses för att fortlöpande kontrollera att varje patient erbjudits information om sammanhållen journalföring och att beslutet är dokumenterat i patientjournalen.

Ordlista

Sammanhållen journalföring	Ett elektroniskt system, som gör det möjligt för en vårdgivare att ge eller få direktåtkomst till personuppgifter hos en annan vårdgivare
Nationell Patientöversikt, NPÖ	Ett nationellt IT-stöd som gör det möjligt för vårdpersonal att ta del av journaluppgifter som dokumenterats hos andra vårdgivare.
Vårdprocess	Följd av aktiviteter eller åtgärder som utförs för en patient, avseende ett visst hälsoproblem, mellan inkommen vårdbegäran och avslag av vårdbegäran eller avslut av vårdåtagande.
Samtycke	Frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken en person som tillfrågats om något, efter att ha fått information, godtar det frågan gäller.
Samtyckesbeslut	Tillfrågad persons beslut om att lämna eller inte lämna samtycke.
Spärr	Möjlighet att spärra uppgifter som patienten inte vill ska finnas tillgängliga för andra vårdgivare.
Patientrelation	När vårdpersonal har kontakt med patient för vård och behandling.
Vårdgivare	Statlig myndighet, landsting och kommun i fråga om sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet som myndigheten, landstinget eller kommunen har ansvar för (offentlig vårdgivare) samt annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet (privat vårdgivare).
Vårdpersonal	Person anställd av vårdgivaren för att utföra vård och behandling.
Menprövning	Prövning av om röjande av personuppgifter kan vara till men för den 13 mars 2017registrerade eller dennes närstående enligt sekretesslagen.
Logg	När vårdpersonal läser patientens journal registreras det och kan kontrolleras i efterhand.

Referenser

- Patientsäkerhetslagen (2010:659)
- Patientsäkerhetsförordningen (2010:1369)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
- Personuppgiftelagen (1998:204)
- Föräldrabalk (1949:381)
- Patientdatalagen (2008:355)
- SOSFS 2008:14 Socialstyrelsens föreskrifter om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården
- Handboken – ett stöd för vårdgivare, verksamhetschefer, medicinskt ansvariga sjuksköterskor och hälso- och sjukvårdspersonal som ska tillämpa SOSFS 2008:14 om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården
- Datainspektionens information ” Samtycke enligt personuppgiftslagen”, Reviderad utgåva 2007
- Datainspektionens beslut efter tillsyn Örebro Kommun, enligt personuppgiftslagen (1998:204). Dnr. 1392-2009
- <http://www.inera.se/Vardtjanster/NPO/>
- Inera – Information om patientdatalagen i teori och praktik
- SKL Strategiska dokument ehälsa
http://www.skl.se/vi_arbetar_med/halsaochvard/ehalsa/material
- MAS/MAR Östergötland, Riktlinje för inhämtande av samtycke till sammanhållen journalföring Diarienummer VON 2013/02907